

Dejiny

*internetový časopis
Inštitútu histórie FF PU v Prešove*

2 / 2011

ISSN 1337-0707

Dejiny 2/2011 – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove
http://dejiny.unipo.sk/Dejiny_2_2011.pdf

Dejiny 2/2011 – e-Journal of Institute of History, Faculty of Arts,
University of Prešov in Prešov
http://dejiny.unipo.sk/Dejiny_2_2011.pdf

*Fotografia na obálke: Átrium Viedenskej univerzity / Atrium of University in Vienna.
Foto Branislav Švorc*

Redakčná rada / Editorial Board:

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda/chairman (Prešovská univerzita, Prešov)
doc. PhDr. Libuša Franková, CSc. (Prešovská univerzita, Prešov)
doc. PhDr. Vladimír Goněc, DrSc. (Masarykova univerzita, Brno)
PhDr. Ivan Halász, PhD. (Maďarská akadémia vied, Budapešť)
doc. PhDr. Ľubica Harbuľová, CSc. (Prešovská univerzita, Prešov)
prof. PhDr. Roman Holec, CSc. (Univerzita Komenského, Bratislava)
PhDr. Zuzana Kollárová, PhD. (MV SR, Štátny archív Levoča, pobočka Poprad)
doc. Igor Lichtej, CSc. (Užhorodská národná univerzita, Užhorod)
PhDr. Martin Lipka, PhD. (Univerzita P. J. Šafárika, Košice)
doc. PhDr. Ján Mojdis, CSc. (Prešovská univerzita, Prešov)
Mgr. Alexander Mušínska, PhD. (Prešovská univerzita, Prešov)
doc. PaedDr. Martin Pekár, PhD. (Prešovská univerzita, Prešov)
Dr. h. c. Prof. Dr. Karl Schwarz (Universität Wien)
Dr. hab. Krzysztof Strykowski (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań)
prof. PaedDr. Štefan Šutaj, DrSc. (Univerzita P. J. Šafárika, Košice)
PhDr. Darina Vasil'ová, PhD. (Prešovská univerzita, Prešov)
doc. PhDr. Pavol Zubal, PhD. (Prešov)

Redakcia / Editors:

PhDr. Darina Vasil'ová, PhD. (zodpovedná redaktorka/liable editor)
PhDr. Martin Ďurišin, Mgr. Martin Klempay, Mgr. Lucia Marcinková,
Mgr. Maroš Melichárek, PhD., Mgr. Ivana Škulecová

- © Vydáva Inštitút histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v spolupráci s vydavateľstvom UNIVERSUM-EU, spol. s r. o. (www.universum-eu.sk) a Historickou spoločnosťou kráľovského mesta Prešov
- © Issued by Institute of History, Faculty of Arts, University of Prešov in Prešov cooperation with publishing house UNIVERSUM-EU, spol. s r. o. (www.universum-eu.sk) and Historical society of royal town Prešov

Prešov 2011

ISSN 1337-0707

OBSAH

ŠVORC, Peter <i>Slovo na úvod</i>	15
ŠTÚDIE	
VALLOVÁ, Viera <i>Talianske opevňovacie systémy 16. – 17. storočia na území južného Slovenska</i>	18
MELICHÁREK, Maroš <i>Druhé Srbské povstanie proti osmanskej nadvláde (1815 – 1816) a vytváranie autonómneho srbského štátu počas prvej vlády Miloša Obrenovića</i>	26
SCHWARZ, Karl W. <i>Sprache – ethnische/konfessionelle Identität – Geschichte. Anmerkungen zum magyarisch-slowakischen Kirchenkonflikt im 19. Jahrhundert</i>	39
FRANKOVÁ, Libuša <i>Česko-slovenské vzťahy v kontexte formovania slovenského národnopolitického programu v rokoch 1840 – 1847</i>	46
ĽUDIA A DOBA	
MARCINKOVÁ, Lucia <i>Wilhelm Emmanuel von Ketteler a riešenie sociálnych problémov doby (od spoločenskej reformy k sociálnej politike)</i>	58
MATERIÁLY	
KUCÍK, Štefan <i>Dva otvorené listy Tomášovi G. Masarykovi, prezidentovi Československa</i>	76
ROZHOVORY	
ĎURIŠIN, Martin <i>60 rokov Inštitútu histórie na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Rozhovor s historikom – didaktikom doc. PhDr. Vasiľom Frankom, CSc.</i>	92
PREDSTAVUJEME...	
ŠVAJKOVÁ, Jana <i>Z histórie a súčasnosti Štátneho archívu Košice, pobočka Trebišov</i>	100

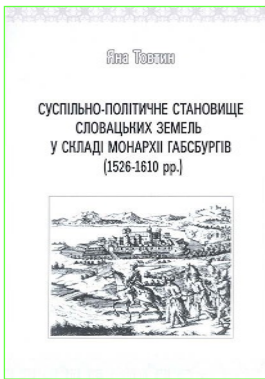
RECENZIE/ANOTÁCIE

- KOVÁČOVÁ, Štefánia
SAVČENKO, Viktor Anatolijevič: *Pavlo Skoropads'kyj – ostannij het'man Ukrajiny*. Charkiv : Folio, 2008. 400 s. ISBN 978-966-03-4058-9 104
- MELICHÁREK, Maroš
NIGEL, Thomas – MIKULAN, Krunoslav: *Válka v Jugoslávii. Slovinsko a Chorvatsko 1991 – 95*. Praha : Grada Publishing, 2009. 64 s. ISBN 978-80-247-2876-6 106
- ULIČNÝ, Ferdinand
SAXOFERRATO, Bartolus de: *Tractatus de insigniis et armis = Traktát o znameniach a erboch*. Ed. Ladislav Vrtel. Bratislava : Veda, 2009. 199 s. ISBN 978-80-224-1097-7 107
- VALLOVÁ, Viera
SEGEŠ, V. a kol. *Kniha kráľov. Panovníci v dejinách Slovenska a Slovákov*. 4. vyd. Bratislava : SPN, 2010. 299 s. ISBN 978-80-10-02026-3 112
- KOSMAČOVÁ, Marianna
KERESTEŠ, Peter: *Lexikón erbov šľachty na Slovensku IV. Nitrianska stolica. Šľachta Nitrianskej stolice podľa súpisov z rokov 1600 a 1606*. Bratislava : Hajko & Hajková, 2010. 327 s. ISBN 978-80-88700-74-6 114
- RENDEK, Lukáš
SOKOLOVSKÝ, Leon: *Pečate a znaky stolíc na Slovensku*. Bratislava : Univerzita Komenského; Filozofická fakulta, 2010. 240 s. ISBN 978-80.89236-54-1 116
- MARCINKOVÁ, Lucia
Človek romantizmu a jeho svet. Ed. François Furet. Praha : Vyšehrad, 2010. 288 s. ISBN 978-80-7021-818-1 118
- KLEMPAY, Martin
VASILOVÁ, Darina et al.: *Prešovské kolegiálne gymnázium v historickom kontexte rokov 1804 – 1918. História, osobnosti, konfesijný, spoločenský a kultúrny aspekt : Zborník elektronických príspevkov na DVD II./Prešover Kollegiales Gymnasium im historischen Kontext der Jahre 1804 – 1918. Geschichte, Persönlichkeiten, konfessioneller, gesellschaftlicher und kultureller Aspekt : Sammelband von elektronischer Versionen der Beiträge auf DVD II*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2011. 212 s. ISBN 978-80-7165-851-1 122
- ЛІХТЕЙ, Ігор
ТОВТИН Яна. *Суспільно-політичне становище словацьких земель у складі монархії Габсбургів (1526–1610 рр.)*. Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2011. 160 с. ISBN 978-617-596-054-7 126

ŠVORC, Peter	
CHORVÁT, Peter: <i>Kapitoly z dejín československých opevnení na Slovensku</i> . Bratislava : Virvar, 2011. 151 s. ISBN 978-80-970513-3-4.....	127
RENDEK, Lukáš	
<i>Archívy po roku 1989. Víťazstvá a prehry</i> . Zost. PhDr. Júlia Ragačová. Bratislava : Spoločnosť slovenských archivárov, 2011. 147 s. ISBN 978-80-970660-8-6.....	129
KRONIKA	
HOPTOVÁ, Luciána	
<i>Medzinárodná vedecká konferencia Riešenie židovskej otázky v spojeneckých krajinách nacistického Nemecka</i> . Banská Bystrica 6. – 7. september 2011	134
PEKÁR, Martin	
<i>X. sjezd českých historiků</i> . Ostrava 14. – 16. september 2011.....	135
DERFIŇÁK, Patrik	
<i>Medzinárodná vedecká konferencia k slovensko-ukrajinským vzťahom</i> . Užhorod 22. – 23. september 2011	136
HOPTOVÁ, Luciána	
<i>Medzinárodná konferencia Ruská pomocná akcia v Československu: história, význam, dedičstvo (90. výročie jej začatia)</i> . Praha 4. – 6. október 2011	138
ĎURIŠIN, Martin	
<i>Medzinárodná vedecká konferencia historikov v Prešove Veľká doba v malom priestore. Zlomové udalosti v mestách stredoeurópskeho priestoru a ich dôsledky (1918 – 1929)</i> . Prešov 5. – 7. október 2011	140
PAVLOVIČ, Richard	
<i>Zasadnutia Česko-slovenskej/Slovensko-českej komisie historikov v roku 2011</i> . Komárno 31. máj – 2. jún 2011, Praha 18. – 20. október 2011	145
JURČIŠINOVÁ, Nadežda – KOVAL, Peter	
<i>ERASMUS mobility na Inštitúte histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Prednášky doc. PhDr. Václava Vebera, CSc., z Ústavu historických vied Fakulty filozofickej Univerzity Pardubice</i> . Prešov 18. – 20. október 2011	148
ULIČNÝ, Ferdinand	
<i>Vedecké kolokvium Teoreticko-praktické a metodologické východiská výskumu dejín miest na východnom Slovensku v stredoveku a v novoveku na Katedre archívniectva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove</i> . Prešov 28 október 2011.....	150
HOPTOVÁ, Luciána	
<i>Konferencie mladých slavistů</i> . Praha 3. – 4. november 2011.....	152

KOSMAČOVÁ, Mariana	
<i>Genealógia a sfragistika očami súčasníka II. Odborný seminár na Inštitúte histórie FF PU v Prešove.</i> Prešov 10. november 2011	153
BIZOŇOVÁ, Monika	
<i>Medzinárodná vedecká konferencia 1681 – 1781: storočie v dejinách protestantizmu v Uhorsku (Egy évszázad a magyar protestantizmus történetében).</i> Prešov 10. – 11. november 2011	155
ULIČNÝ, Ferdinand	
<i>Jubilejná konferencia Genealógia a heraldika stav a perspektívy.</i> Martin 15. – 16. november 2011	158
DERFIŇÁK, Patrik	
<i>Štvrté pracovné stretnutie maďarských a slovenských historikov.</i> Szeged 17. – 18. november 2011	161
KOVAĽ. Peter	
<i>Konferencia Regionální vlastivědná periodika a jejich místo v historiografii.</i> Vlašim 24. – 25. november 2011	164
ŠKULECOVÁ, Ivana	
<i>Hľadanie spoločného jazyka o spoločnej minulosti. Dialóg mladej generácie slovenských a maďarských historikov.</i> Bratislava 24. – 25. november 2011	166
JURČIŠINOVÁ, Nadežda	
<i>Hľadali možnosti spolupráce medzi inštitútmi histórie v Prešove a Krakove.</i> Prešov 1. december 2011	167
RENDEK, Lukáš	
<i>Heuristika pramennej databázy a stav poznania dejín miest a obcí na východnom Slovensku v stredoveku a ranom novoveku.</i> Prešov 5. december 2011	169
ĎURIŠIN, Martin	
<i>Študenti z Michaloviec na Inštitúte histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove.</i> Prešov 8. december 2011	172
O AUTOROCH	175
INFORMÁCIE PRE AUTOROV	177

ТОВТИН Яна: Суспільно-політичне становище словацьких земель у складі монархії Габсбургів (1526–1610 рр.). Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2011. 160 с. ISBN 978-617-596-054-7

У зв'язку з набуттям Україною та Словаччиною незалежності розвиток українсько-словацьких взаємин вийшов, поза сумнівом, на новий, якісно вищий, етап. Повною мірою це стосується й історичної словакістики, що раніше розглядалася вітчизняними науковцями переважно в чехословацькому контексті. Нині ж ідеться, передусім, про реанімацію правди факту, реабілітацію постатей і подій, загалом про вільний, незаангажований погляд на суспільно-політичні процеси, що відбувалися на теренах історичної Словаччини. З огляду на це, монографічне дослідження Товтин Яни Іванівни “Суспільно-політичне становище словацьких земель у складі монархії Габсбургів (1526–1610 рр.)” є на часі.

В його основі лежить кандидатська дисертація, успішно захищена Яною Товтин 17 грудня 2010 на засіданні спеціалізованої вченої ради Державного вищого навчального закладу “Ужгородський національний університет” (ДВНЗ “УжНУ”). На той момент за плечима молоді дослідниці вже було навчання в аспірантурі при кафедрі історії Стародавнього світу і Середніх віків нашого вишу, піврічне стажування у Словаччині (у Пряшівському університеті), упродовж якого вона мала змогу зібрати й опрацювати відповідні джерела та літературу для написання своєї наукової студії, участь у всеукраїнських і міжнародних конференціях та низка публікацій у фахових виданнях, географія яких охоплює Ужгород, Тернопіль, Черкаси, Суми і Донецьк.

Дисертація отримала схвальну оцінку в особі офіційних опонентів, відомих українських учених – доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історії Центральної та Східної Європи ДВНЗ “Львівський національний університет імені Івана Франка” Михайла Михайловича Кріля та доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри Нової і Новітньої історії та історіографії ДВНЗ “УжНУ” Івана Олександровича Мандрика. Позитивні відгуки на автореферат дисертації Яни Товтин надійшли і від знаних словацьких учених, зокрема – директора Інституту історії Пряшівського університету у Пряшеві, кандидата історичних наук, доцента Любиці Гарбульової та директора Пряшівського крайового архіву, кандидата історичних наук, доцента Милослави Боднарової.

Слід відзначити, що обрана Яною Товтин тема для дослідження не з легких. Адже вивчення суспільно-політичного становища словацьких земель у складі монархії Габсбургів у XVI – на початку XVII ст. вимагало від дослідниці доброго теоретичного підґрунтя, опанування відповідною термінологією, заглиблення у систему історичного та релігійно-культового онімікону тогочасся тощо. Бо ж, як відомо, важливими аспектами внутрішньополітичної історії словаків зазначеного періоду стало поширення ідей Реформації, поява кількох течій протестантизму й под.

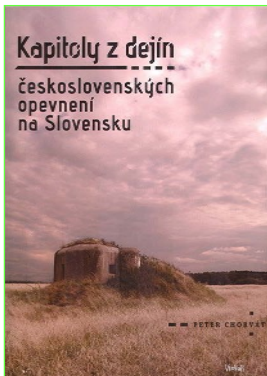
В основній частині роботи дослідниця детально розглянула такі питання, як приєднання Угорського королівства (сюди, як відомо, входили і словацькі землі) до Габсбурзької монархії, хід турецької експансії та її наслідки для словацьких земель, простежила процес поширення реформаційних ідей та нових релігійних течій на теренах Словаччини. Одне слово, молодому науковцеві вдалося заповнити чималу лакуну у вивченні непростої, ба навіть трагічної сторінки в історії словацького народу.

Відрадно, що монографічне дослідження Яни Товтин є науковою публікацією Центру історичних студій з богемістики і словакістики, який було створено в ДВНЗ “УжНУ” у 2010 р. з ініціативи кафедри історії Стародавнього світу і Середніх віків (координатор доц.І.М.Ліхтей) та кафедри Нової і Новітньої історії та історіографії (координатор доц. І.О.Шніцер).

Наукова студія Яни Товтин засвідчує її вміння працювати з джерелами, аналізувати й узагальнювати фактичний матеріал. Очевидно, що підготовлена нею праця стане корисною не тільки для славістів, але й для дослідників історії раннього Нового часу країн Центральної Європи та Сходу (зокрема Священної Римської імперії німецької нації, Угорського королівства, Османської імперії), загалом для наукової гуманітарної спільноти.

Ігор Ліхтей

CHORVÁT, Peter: *Kapitoly z dejín československých opevnení na Slovensku*. Bratislava : Virvar, 2011. 151 s. ISBN 978-80-970513-3-4

Mgr. Peter Chorvát, PhD., patrí k nepočetným slovenským historikom, ktorí sa zaoberajú vojenskými dejinami Slovenska v 20. storočí. Je absolventom Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, kde v roku 2000 ukončil magisterské štúdium v odbore slovenský jazyk – dejepis. Už počas štúdia sa intenzívne zaoberal problematikou, ktorá úzko súvisela s vojenskými dejinami, čo už vtedy doložil svojimi prvými publikačnými výstupmi v časopise *Vojenská história* (2000). Odvtedy uverejnil viaceré štúdie a články v odborných i popularizačných periodikách doma i v zahraničí a tiež rozhlasové pásma vo viacerých reláciách Slovenského rozhlasu (Slovensko 1, rádio Devín, Regina), ktoré zaujali tak odbornú, ako

aj laickú verejnosť. Vyústením jeho odborného záujmu o vojenské dejiny bola aj jeho dizertačná práca a teraz vyššie uvedená monografia *Kapitoly z dejín československých opevnení na Slovensku*.

Téma, pre ktorú sa Peter Chorvát rozhodol, nepatrí medzi tie, o ktoré je v historickej obci veľký bádateľský záujem, obzvlášť na Slovensku sa jej nevenovalo veľa historikov, preto je celkom potešiteľné, že dnes môžeme na pulloch kníhkupectiev nájsť aj takúto úzko špecializovanú prácu. Peter Chorvát sa podujal o komplexnejší pohľad na stav, charakter a budovanie opevnení československého štátu v medzivojnovom období. Ukotvil to pre čitateľa potrebným pohľadom do pomerov medzivojrovej Európy a Českosloven-